

Черняк Н.П. Процессуальные особенности сообщения лицу о подозрении. Рассмотрена постановка и решение отдельных теоретических и практических вопросов процессуальных особенностей проведения такого процессуального действия, как сообщение о подозрении, и круга субъектов, которые принимают в нем участие.

Ключевые слова: сообщение о подозрении, подозреваемый, уголовное правонарушение, уголовное производство, досудебное расследование.

Chernyak N.P. Remedial features of informing person about suspicion. The article is about the formulation and solution of some theoretical and practical issues regarding procedural peculiarities of such action, as informing person about suspicion and agents that take part in it.

The correct decision on notification of suspected person contributes to future challenges such criminal proceedings as strengthening the rule of law, protection of public interest and the citizens' rights and freedoms, and nurturing them in the spirit of the Constitution of Ukraine and the relevant laws.

As of this informong the person suspected of a criminal offense should be collected enough evidence to indicate that: 1) a criminal offense actually took place, a record of it included in the Unified Register of pre-trial investigation, and 2) it is committed by a person in respect of whom settled issue of handing him/her a notification of suspicion, and 3) a socially dangerous act contains a classification of the criminal offense.

Since the presentation of the person written notice of the suspicion of a criminal offense he/she takes the procedural status of the suspect.

The legal significance of the act of notifying the person suspected consists of the fact that the pretrial investigation begins a new phase, due to the fact that during the preliminary investigation has accumulated enough evidence to suspect a specific person in criminal offense. This suspicion was first articulated in an official document – a notification of the person in suspection. In it the investigator gives the original spirit conclusion about the existence and nature of criminal offense committed by a specific person .

Keywords: notification of the suspicion, suspect, offence, criminal procedure, pretrial investigation.

Надійшла до редакції 27.03.2013

І.О. Шинкаренко

кандидат психологічних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.132.1 : 159.99

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ І ПРАВОВІ ВИМОГИ ЗАКОННОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Висвітлено проблеми психологічного забезпечення негласної слідчої дії – спеціального слідчого експерименту. Визначено вимоги до психологічної підготовки проведення експерименту та наведено чинники впливу на об'єкт експерименту, правові умови досягнення мети експерименту, способи або тактичні прийоми доведення інформаційно-психологічних чинників впливу, психологічні вимоги до ролевої поведінки особи впливу та правові умови законності здійснення негласної слідчої дії.

Ключові слова: негласні слідчі дії, форми контролю за вчиненням злочину, спеціальний слідчий експеримент, психологічні чинники, правові умови, психологічний вплив.

Постановка проблеми. Реформування кримінального судочинства та системи кримінального досудового провадження вимагає використання негласних слідчих дій, систему яких запроваджено новітнім Кримінальним процесуальним кодексом з 20 листопада 2012 р.

До негласних слідчих (розшукових) дій законодавець відносить такі: аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК); накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК); огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК); зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК); зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК); обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК); спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК); аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК); контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК); виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК); негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК) [1].

Ст. 271 запровадила слідчу дію *контроль за вчиненням злочину*. Однією з форм контролю за вчиненням злочину у законі визначено спеціальний слідчий експеримент. Означена негласна дія є новітньою у системі слідчих дій, тому її психологічні основи фактично не розроблені.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Враховуючи думки правознавців країн Європи (ОБСЄ), у 2007 році відділом стратегічних питань поліцейної діяльності Управління Генерального Секретаря Організації з Безпеки та Співробітництва в Європі (ОБСЄ), підготовлено Довідкове керівництво з кримінального судочинства з переліком та вимогами до спеціальних слідчих методів та прийомів (ССМП) [2]. Означене стало початком розробки реформування кримінально-процесуального законодавства. З 2007 року та після прийняття у квітні 2012 р. нового КПК, наукова думка була спрямована на розробку загальних правових основ імплементації оперативно-розшукових заходів у кримінальній процес, результатом стало запровадження 21 глави «Негласні слідчі дії». Загальні правові основи використання спеціального слідчого експерименту у кримінальному провадженні та його співвідношення з оперативним експериментом висвітлено в роботах таких вчених: О.М. Бандурка, О.А. Банчук, В.О. Боняк, В.В. Варава, М.П. Водько, В.О. Глушков, Ю.М. Грошевой, Л.М. Лобойко, В.П. Меживой, О.В. Меживой, А.В. Мовчан, Д.И. Никифорчук, В.В. Речицький, Є.Д. Скулиш, В.І. Сліпченко, О.Ю. Татаров, В.О. Черков та ін. [3–17].

В той же час немає жодної наукової роботи, присвяченої психологічним основам спеціального слідчого експерименту як негласної слідчої дії. Психологічним основам окремих слідчих дій та оперативно-розшукових заходів присвячені праці Б.І. Бараненка, В.Д. Берназ, Я.Ю. Кондратьєва, В.О. Коновалової, В.Ю. Шепітька [18–22, с. 244]. Враховуючи означене наразі є нагальною потреба розробки психологічних та тактичних основ спеціального слідчого експерименту.

Метою статті є визначення проблем психологічного забезпечення та

правових умов здійснення спеціального слідчого експерименту та особливостей досягнення мети з використанням психологічних методів впливу.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що категорія «експеримент» раніше використовувався як слідча дія у кримінальному процесі (слідчий експеримент) та в оперативно-розшуковій діяльності (оперативний експеримент). У межах означеної діяльності та відповідних галузей знань розроблялися тактичні основи їх здійснення, рекомендації з психологічних моделей.

Так, у криміналістиці та кримінальному процесі *слідчий експеримент* – слідча дія, яка полягає у проведенні спеціальних дослідів з метою перевірки зібраних доказів, одержання нових доказів, перевірки й оцінки слідчих версій про можливість існування тих чи інших фактів, що мають значення для розслідування кримінальної справи. До психологічної характеристики слідчого експерименту, як слідчої дії, належать дані обстановки та його умови, а також можливість відтворити емоційний стан особи у процесі проведення експерименту [22, с. 246].

У теорії оперативно-розшукової діяльності розглядають оперативний експеримент як контрольоване відтворення реальної обстановки дій або подій з метою встановлення характеру поведінки в запропонованих умовах особи, стосовно якої отримано інформацію про її причетність до протиправної діяльності, для виявлення ознак злочину, засобів його вчинення, інших фактичних даних щодо її протиправної діяльності [23, с. 4]. Інші дослідники стверджують, що оперативний експеримент є ОРЗ, що полягає у створенні і використанні негласно контрольованих штучних умов та об'єктів для прояву злочинних намірів осіб, які готують, вчиняють або вже вчинили злочини [24, с. 45].

Таким чином, основними складовими елементами оперативного експерименту є:

- створення і контроль штучних умов, близьких до природних ситуацій;
- сприяння прояву злочинних намірів;
- активне спостереження за особою, що вивчається, з метою перевірки її намірів та дій;
- отримання інформації, яка дозволяє перевірити та уточнити дані про можливу підготовку та скоєння злочину.

Згідно з Інструкцією «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», спеціальний слідчий експеримент є однією із форм контролю за вчиненням злочину, який може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин, та полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за певних процесуальних умов [25].

До основних рис спеціального слідчого експерименту належать:

- 1) його застосування потребує певних процесуальних умов;

2) він відтворює явище не повністю, а лише деякі умови, за яких відбувалися події або мали місце факти, що цікавлять слідчого та оперативно-го працівника [26].

Враховуючи психологічні особливості проведення слідчого та оперативного експерименту та їх спільні риси зі спеціальним слідчим експериментом, вважаємо можливим визначити його психологічну модель, основні психологічні особливості підготовки та проведення.

Підготовка до проведення спеціального слідчого експерименту вимагає від його учасників (слідчий та за його дорученням працівники оперативних підрозділів – п. 6 ст. 246 КПК) та ініціаторів (прокурор – ст. 271 КПК) формування моделі майбутнього способу дій ініціатора експерименту та відповідної рольової поведінки джерела впливу по відтворенню контрольованих або керованих умов, які б не допускали елементів провокації і не ініціювали злочинну поведінку об'єкта спеціального слідчого експерименту. Зазначене зумовлюється такою характеристикою вимог до змісту інформаційних чинників впливу та способів їх доведення фігуранту:

1. Інформаційний зміст чинників впливу нерозривно пов'язаний із версією спеціального слідчого експерименту; він не повинен обмежувати дії фігуранта, лишати його можливостей задовольняти правомірні потреби; разом з тим фрагменти інформації такого змісту можуть торкатися певних проблемних питань щодо умов реалізації фігурантом прихованої протиправної діяльності, яку він за версіями, ймовірно, виконує або може виконувати.

2. Інформаційні чинники впливу можуть бути природно зумовлені об'єктивною необхідністю втручання адміністративних дій (наприклад діями посадових осіб – шляхом надання керівних вказівок, розпоряджень, наказів, приписів тощо) в оточення об'єкта негласної слідчої дії та можуть вплинути на процес досягнення ним протиправної мети.

3. Зміст інформаційних чинників впливу повинен стати предметом оцінки об'єкта експерименту і відображати фрагментарну інформацію про події, обставини, які ймовірно є об'єктами його протиправних спрямувань та обізнаності. За задумом експерименту, зміст чинників впливу розрахований на асоціативне сприйняття об'єктом (за контрастом, схожістю, суміжністю, "деталізацією", "перефразуванням", "наочністю") та створення таким чином передумови до виникнення:

- ситуації несподіваності, раптовості (звичайним ходом подій і новою інформацією про зміни, яка може вплинути на реалізацію прихованих потреб);
- ситуації невизначеності (недостатності даних для прийняття рішення);
- ситуації невідповідності (старими теоретичними знаннями і новими соціальними фактами);
- ситуації конфлікту (умови якої мають умовно-утруднюючий або характер сприяння, за умов відсутності необхідних засобів або часу).

4. Для дотримання чистоти експерименту та недопущення провокації при доведенні змісту інформаційних чинників впливу до об'єкта будь-які примусові або заохочувальні дії, що можуть спонукати його до протиправної діяльності, заборонені.

5. Зміст факторів впливу повинен передбачати природну легендованість, що відповідала би вимогам стійкості та переконливості.

Практика слідчої діяльності використовує такі способи або тактичні прийоми введення інформаційних чинників впливу, які можуть забезпечити вірогідність їх асоціативного сприйняття та актуалізації об'єктом негласної слідчої дії:

- доведення до фігуранта повідомлення про обстановку і умови, у яких йому надалі необхідно буде діяти (напр.: повідомлення про арешт співучасника; про приховані контакти його близьких із працівниками правоохоронних органів; неупереджене для об'єкта справи повідомлення про інформацію, яка є вкрай важливою для співучасників злочину і може сприяти активній протидії кримінальному судочинству, і т. ін.);

- демонстрація в оточенні об'єкта фрагментарної інформації, що окреслює певні значущі проблеми, які, за версіями, є об'єктом злочинних спрямувань;

- імітація певної вербальної ситуації між двома суб'єктами в оточенні фігуранта з проблемних питань, сутність яких для останнього є невідомою, але зміст спілкування містить фрагментарну інформацію про вірогідний предмет прихованого інтересу фігуранта. Може вживатися при виявленні корумпованих осіб, які сприяють злочинній діяльності;

- демонстрація особою (джерело впливу з рольовою поведінкою) певних потенційних можливостей реалізації злочинних намірів об'єкта спеціального слідчого експерименту, які йому не вдається здійснити;

- інсценування певної події, обстановки, що має значення для реалізації злочинних інтересів;

- неупереджена (за відсутності ознак взаємообізнаності та взаємоузгодженості дій джерела впливу до намірів фігуранта) імітація певної поведінки особи, у тому числі протиправної, в оточенні об'єкта негласної слідчої дії.

При реалізації задуму спеціального слідчого експерименту відтворені умови впливу не повинні провокувати фігуранта справи до здійснення протиправних дій.

Ми згодні з представниками психологічної та юридичної науки, які виділяють такі критерії допустимості засобів психологічного впливу при здійсненні слідчого експерименту: 1) такий вплив не може бути спрямований на примушування особи, показання якої перевіряються, до участі в перевірці її показань на місці; 2) вплив не повинен обмежувати самостійність дій цієї особи при демонстрації обстановки і окремих дій; 3) не допускається передача їй інформації навісного характеру [27, с. 197]. Вони повною мірою стосуються і спеціального слідчого експерименту.

В умовах правомірного впливу ініціювати визначену поведінку, у тому числі протиправну, може тільки сам фігурант. Для цього при реалізації експерименту необхідно уникати двостороннього суб'єктивного зв'язку між джерелом впливу та фігурантом на вчинення будь-яких дій, зокрема протиправних або злочину. Так, вербальні пропозиції об'єкту негласної слідчої дії щодо здійснення ним протиправних дій або тих, які передбачені

діями підбурювача або пособника (умовляння, погрози, примус, шантаж, підкуп, надання допомоги при взаємній обізнаності та домовленості на вчинення злочину), свідчать про встановлення двостороннього суб'єктивного зв'язку та спрямованості умислу співучасників на вчинення злочину. Уникнення такого зв'язку при реалізації задуму спеціального слідчого експерименту вимагає від джерела впливу дотримуватися розробленої рольової поведінки. Така поведінка складає неупереджену, без взаємної узгодженості (згоди та домовленості), демонстрацію інформації про події, явища, що можуть ставати тільки для об'єкта справи значущими в реалізації ймовірних посягань.

Для реалізації експерименту існування вірогідного одностороннього суб'єктивного зв'язку між джерелом впливу та об'єктом справи не відтворює складу провокації. Зокрема, у процесі наглядно-демонстраційного введення контрольованих чинників впливу, при вірогідному односторонньому суб'єктивному зв'язку ініціатора експерименту, відтворені події не можуть спонукати об'єкта справи до вчинення протиправної поведінки, злочину. У таких умовах об'єкт справи діє самостійно. Разом з тим такі умови експерименту не повинні створювати ситуацію та ставати через дії ініціатора експерименту наслідками тих протиправних об'єктивних дій, які нібито вчинив сам фігурант, зокрема штучно створювати докази причетності останнього до предметів злочинних посягань (наприклад шляхом підкидання до власного одягу, житла, робочого місця фігуранта предметів, обіг яких заборонений законодавством, після чого останнього захоплюють на "гарячому"; вчиняти дії та підтасовувати протиправні факти, до яких насправді останній не мав відношення).

Небезпека виникнення спільного умислу та співучасті може поставати після вербальної комунікації джерела впливу і фігуранта, коли останній розкриється у своїх намірах перед джерелом впливу. Після взаємної обізнаності щодо причетності об'єкта справи до протиправної діяльності будь-яке узгоджене сприяння (дієва допомога, порада) джерела впливу у підготовці до злочину за згодою, домовленістю з фігурантом зумовлює настання взаємної узгодженості дій вже співучасників на вчинення злочину.

При існуванні лише взаємної обізнаності джерела впливу і фігуранта спільного умислу та причинного зв'язку здійснення злочину ще немає, оскільки відсутня взаємна узгодженість і насамперед вольовий момент умислу до наступних дій. Так, джерело впливу, вступаючи у контакт з особою, яка має наміри або готується до вчинення злочину, і навіть проявляючи солідарність з нею у розмовах, не підлягає кримінальній відповідальності!, оскільки висловлювання злочинних намірів або участь у їх обговоренні не утворюють кримінально-карного діяння. У разі взаємної обізнаності про приховані протиправні наміри фігуранта будь-який натяк джерела впливу, що містить фрагментарну інформацію про об'єкт посягань, з акцентуванням уваги на неможливості вчинення протиправних дій, формує певну психологічну узгодженість на вчинення злочину, а отже і вольовий момент умислу на вчинення злочину, що вже не є експериментом.

Взаємна узгодженість джерела впливу і фігуранта передбачає взаємні

способи власних дій, наприклад пособництва для досягнення злочинної мети. Неприховане бажання джерела впливу здійснити протиправні дії для фігуранта формує вольовий момент умислу у діях вже співучасників на вчинення злочину, зумовлює домовленість та наступне рішення об'єкта справи і таким чином унеможлиблює реалізацію експерименту. Будь-яке прохання, звернення та інша подібна дія до об'єкта негласної слідчої дії вчинити певні дії або прийняти однозначне рішення необхідно розцінювати як вплив на його волю.

Рольова поведінка джерела впливу у такому разі стає умовами та обставинами для здійснення злочину фігурантом, а не тими передумовами, що передбачають вільний вибір реагування останнього.

Зважаючи на це, незалежно від стану взаємної обізнаності, уникаючи взаємної узгодженості та вольового моменту умислу у рольовій поведінці джерела впливу при вербально-демонстраційному або наглядно-демонстраційному способі введення інформаційних чинників впливу, їх зміст може містити фрагментарну інформацію, яка вірогідно буде врахована фігурантом для реалізації прихованих намірів. Це дає змогу більш цілеспрямовано підбирати та відтворювати зміст факторів впливу для отримання об'єктивних результатів реагування фігуранта, які дозволять викрити приховані елементи його поведінки.

Коли ми говоримо, що зміст інформаційних чинників впливу тільки ймовірно може бути використаний об'єктом експерименту, то ініціатор експерименту, як і джерело впливу, не повністю обізнані у механізмі його злочинної поведінки, а отже, говорити про взаємну узгодженість у такому разі неможна, у цьому випадку спеціальний слідчий експеримент є правомірним.

При наглядно-демонстраційному способі введення інформаційних чинників впливу, за умов відсутності спільності умислу на вчинення злочину, протиправної діяльності, поведінка фігуранта лишається вільною за будь-яких зовнішніх обставин та чинників, включно і в умовах експериментального впливу, коли фігурант власною волею вирішує напрямок та зміст своєї поведінки. Його поведінка не визначається впливом інших осіб з такою ж неминучістю, як наслідок причиною.

При цьому слід враховувати, що процес вибору форми впливу на об'єкт негласної слідчої дії може передбачати: моделювання психологічних умов (об'єктів для злочинних зазіхань), при зіткненні з якими особа, підозрювана в здійсненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, постане перед добровільним вибором здійснення тих чи інших дій. При цьому не бажано створювати в ході експерименту умов, у яких фігурант вчинить протизаконні дії, які він не зробив би за інших обставин; вербального контакту з об'єктом негласної слідчої дії з доведення до нього обставин, що вимагають вибору здійснення чи нездійснення протиправних дій; вербального контакту із фігурантом для уточнення характеру чинених ним дій, спрямованості наміру і т. ін.

Висновки. Отже, при проведенні спеціального слідчого експерименту інформаційно-психологічні чинники впливу не повинні мати на меті вчинення злочину та ініціювати злочинну поведінку об'єкта експерименту,

в тому числі у процесі втручання в уже розпочату реалізацію ним злочинного умислу. Їх зміст може лише засвідчувати зовнішні події та факти, що об'єктивно будуть пов'язані із вірогідною діяльністю об'єкта дії.

Зокрема:

1. Демонстраційне введення інформаційних чинників впливу в оточення об'єкта негласної дії, що містять вірогідний елемент значущості згідно з висунутими версіями, без акцентування його уваги у вербальній або невербальній формі на вчинення протиправної поведінки. Такі чинники підбираються чи відтворюються у полі зору фігуранта і при вербальному спілкуванні мають цілком нейтральний характер.

2. Вірогідний елемент значущості в інформаційних чинниках впливу має легітимну або правомірну мету його демонстрації джерелом впливу, який водночас може бути використаний фігурантом для реалізації прихованих нелегітимних потреб. У даному випадку необхідно виходити із того, що фігурант повинен усвідомлювати легітимний або неупереджений до його прихованої діяльності інформаційний характер чинників впливу.

3. Зміст та спосіб уведення інформаційних чинників впливу:

- не повинні впливати на свободу вибору реагування об'єкта дії, включно і його права добровільної відмови від доведення злочину до кінця;
- не повинні принижувати честі та гідності фігуранта, створювати стан непереборної сили або загрозливого становища для життя та здоров'я його учасників, а також штучної підробки доказів здійснення злочину;
- не повинні примушувати (зобов'язувати) та спонукати (заохочувати) до протиправної поведінки фігуранта, створювати відчуття упевненості та необхідності в її здійсненні.

4. Відсутність ознак суб'єктивної сторони спільності співучасті; сприятлива зумовленість зовнішніх обставин до вчинення злочину буде мати взаємоузгоджений характер тільки у випадку двостороннього суб'єктивного зв'язку. Зокрема, дії ініціатора спеціального слідчого експерименту, які опосередковані через вербальну рольову поведінку джерела впливу з фігурантом, не повинні містити взаємної узгодженості на досягнення прихованих протиправних намірів та взаємного передбачення результатів дій останнього, крім того, будь-якої домовленості з ним, а також схиляння джерела впливу на реалізацію конкретних протиправних намірів і вчинення певних дій.

5. Інформація, яка доводиться до об'єкта спеціального слідчого експерименту конкретним джерелом впливу, не містить способів підбурення та акцентування уваги на реалізацію злочину.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-VI // Голос України. – 2012. – № 90-91.
2. Справочное руководство по уголовному судопроизводству [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polis.osce.org/library /f/3071/1897/OSCE- AUS-SPM-3071-RU>
3. Бандурка А.М. Новый Уголовно-процессуальный кодекс более европейский (Основные изменения) // Городской дозор. – 2012. – 2 сент.
4. Банчук О.А. 5 недоліків проекту нового Кримінально-процесуального кодексу

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Politics/40984>.

5. Боняк В.О. Щодо відповідності проекту Кримінального процесуального кодексу України Основному закону // Науковий вісник ДДУВС: зб. наук. праць. – 2012. – № 1. – С. 61–68.

6. Варава В.В. Концепт інституту негласних слідчих дій у контексті нового кримінального процесуального законодавства України / В.В. Варава/ Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 верес. 2012 р.). – Дніпропетровськ, 2012.

7. Водько М. П. Гармонізація кримінально-процесуальних і оперативно-розшукових правових норм у проекті нового КПК України / М. П. Водько // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – № 1. – С. 197–201.

8. Глушков В.О. Актуалізація проблеми вдосконалення законодавства України про оперативно-розшукову діяльність В.О. Глушков // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2 (6). – С. 42-50.

9. Грошевий Ю.М. Шляхи вдосконалення судоустрою та судочинства України / Ю.М. Грошевий // Науковий вісник ДДУВС: зб. наук. праць. – 2009. – № 4. – С. 193-203, 193-194.

10. Лобойко Л.М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006–2011 роки). Частина 1. Загальні положення і досудове провадження : монографія. – К., 2012. – 288 с.

11. Меживой О.В. Роль оперативного експерименту в тактичному арсеналі оперативних підрозділів ОВС України / О.В. Меживой // Південноукраїнський правничий часопис : науковий журнал. – Одеса, 2009. – № 4. – С. 239-242.

12. Мовчан А.В. Співвідношення термінів „оперативно-розшукові заходи” та „негласні слідчі (розшукові) дії” / А.В. Мовчан/ Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 верес. 2012 р.). – Дніпропетровськ, 2012. – 248 с.

13. Скулиш Є. Негласні слідчі (розшукові) дії за кримінально-процесуальним законодавством України / Є. Скулиш // Вісник Нац. акад. прокуратури України. – 2012. – № 2. – С. 15–23.

14. Черков В. О. До питання про співвідношення оперативно-розшукової діяльності й негласних слідчих (розшукових) дій за проектом нового КПК України / В. О. Черков, О. М. Чистолінов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.corp.lduvd.lg.ua/d120106.html>

15. Негласні слідчі (розшукові) дії: курс лекцій / за заг. ред. Д.Й. Никифорчука. – К., 2012.

16. Речицький В.В. Висновок щодо відповідності положень проекту Кримінально-процесуального кодексу України вимогам чинної конституції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1330943011>.

17. Сліпченко В.І. Перспективи реформування оперативно-розшукової діяльності (в контексті розробки нового КПК України) / В.І. Сліпченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://corp-lguvd.lg.ua/d120108.html>.

18. Бараненко Б.І. Психологія оперативно-розшукової діяльності. Загальна частина. – Луганськ, 2003.

19. Медведєв В.С. Кримінальна психологія. – К., 2004.

20. Тимченко А.В., Христенко В.Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности. – Х., 2004.

21. Берназ В.Д. Психология как средство решения задач следственной деятельности: монография. – Одесса, 2003.

22. Коновалова В. О. Юридична психологія: Академічний курс: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. — К., 2004.

23. Рудік В.М., Шинкаренко І.О. Використання оперативного експеримента для вирішення завдань оперативно-розшукового забезпечення кримінального судочинства : метод. рекомендації. – Дніпропетровськ, 2006.

24. Меживой О.В. Використання у кримінальному судочинстві результатів проведення оперативних комбінацій підрозділами ОВС України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / О. В. Меживой. – Донецьк, 2012.

25. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні / наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року №№ 114/1042/516/936/16875/5.

26. Корчовий М.М. Контроль за вчиненням злочину : лекція (т. 9) з негласних слідчих дій (за заг. ред. Д.Й. Никифорчука). – К., 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/osvitamvs/index.php/kurs-lektsij-z-z-neglasnikh-slidchikh-dij>.

27. Бобечко Н. Основи загальної та юридичної психології: курс лекцій / Н. Бобечко, В. Бойко, І. Жолнович, І. Когутич; за ред. В. Т. Нора. – К., 2011.

Шинкаренко І.А. Психологические основы и правовые требования законности осуществления специального следственного эксперимента. Освещены проблемы психологического обеспечения негласного следственного действия – специального следственного эксперимента. Определены требования к психологической подготовке проведения эксперимента, психологические факторы влияния на объект эксперимента, правовые условия достижения цели эксперимента, способы или тактические приемы доведения информационно-психологических факторов влияния, психологические требования к ролевому поведению лица влияния и правовые условия законности осуществления негласного следственного действия.

Ключевые слова: негласные следственные действия, формы контроля за совершением преступления, специальный следственный эксперимент, психологические факторы, правовые условия, психологическое влияние.

Shynkarenko I.O. Psychological basis and legal requirements of legality of the special investigative experiment. The paper highlights the problem of psychological support of undercover investigative action – special investigative experiment. The author defined the requirements for the psychological preparation of the experiment and the following factors influence the object of the experiment, the legal terms of the goal of the experiment, the methods and tactics of informational-psychological factors of influence the psychological requirements for role-behavior of individuals and legal issues that impact the legality of the undercover investigative action.

Solving problems determined by the aim of this article allowed to obtain a model of psychological support and legal conditions for the realisation of special investigative experiment.

Holding special investigative experiment concentrates on that information and the impact of psychological factors should not be aimed at initiating the offense and the criminal behavior of the object of the experiment, including during the intervention has begun implementing his criminal intent. Their meaning can only witness external events and facts objectively likely to be associated with the probable work of object's action.

The probable significance of the element in the information factor influencing a legitimate or lawful purpose of his demonstration source of influence, who is also a defendant can be used to implement hidden illegitimate purposes. No symptoms subjectively community participation ; conditionality favorable external circumstances to commit a crime will be mutually character only in the case of bilateral subjective communication. In particular, the actions of the initiator of special investigative experiment are mediated by verbal role behavior influence the source of a defendant must have no consistency to achieve hidden wrongful intent prediction results and mutual action of the latter, in addition, any arrangement with him, and worship of source impact on the realisation of specific wrongful intent and perform certain actions.

Keywords: *undercover investigational action, control forms after the commitment of crime, special investigation experiment, psychological factors, legal terms, psychological influence.*

Надійшла до редакції 05.02.2013